

Impactgericht werken via (buurt)sport

Online toepassing om systematischer aan de slag te gaan

Voor sportorganisaties gericht op het realiseren van sociale doelstellingen wordt een online toepassing uitgerold die hen kan helpen om hun werking op een meer systematische wijze te laten verlopen en vervolgens ook de impact ervan te kunnen meten.

AUTEURS: HEBE SCHALLÉE EN MARC THEEBOOM (VUB) EN PIET VAN DER SYPT (EXPERTISECENTRUM BUURTSPORT)

Als gevolg van demografische evoluties zoals verkleuring, verstedelijking en sociaal-culturele ontwikkelingen, waaronder individualisering en toenemende commercialisering, worden coaches en andere belanghebbenden uit het sportlandschap geconfronteerd met diverse maatschappelijke uitdagingen. Hierbij kan onder meer gedacht worden aan de toenemende armoede, waardoor heel wat jongeren geen tot weinig toegang hebben tot georganiseerde sportactiviteiten. Uit Eurostat-gegevens blijkt dat maar liefst een op de vijf jongeren onder de achttien jaar in België het risico loopt om in armoede of sociale uitsluiting op te groeien. In een stedelijke context ligt dit percentage van jongeren vaak gevoelig hoger, waardoor het voor sportorganisaties die deze jongeren (kunnen) bereiken vaak noodzakelijk is om een meerwaarde te betekenen voor hun leden en de omgeving waarin zij opgroeien. De uitdaging die zich hier stelt voor mensen uit het werkveld, is dus niet zozeer of hier een rol is weggelegd voor hun organisatie, maar eerder hoe ze moeten omgaan met het gebrek aan kennis en expertise die hun moet toelaten om hun sociale doelstellingen te realiseren.

Buurtsport

Het meerjarig CATCH-project (zie kader) richtte zich op de bijdrage van buurtsport aan het bevorderen van sociale inclusie van jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. De naamgeving van dit project kan worden opgevat als een verwijzing naar catch 22, de metafoor voor een paradox, zoals in de gelijknamige roman van Joseph Heller. Enerzijds wensen we de sociale inclusie van jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities te vergroten dankzij sport, anderzijds zien we dat net sport een van de domeinen in de samenleving is waartoe deze jongeren niet gemakkelijk worden toegelaten, of waarin zij althans drempels ervaren. Uit de nuimeting buurtsport die het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB) in 2014 uitvoerde bij alle steden en gemeenten in Vlaanderen, bleek dat 54% van de buurtsportinitiatieven sport inzetten als middel ter

bevordering van persoonlijke ontwikkeling, gezondheid en/of sociale cohesie. Op die manier proberen dus heel wat buurtsportinitiatieven bij te dragen aan een grotere sociale inclusie van jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. In aanloop naar en tijdens de beginfase van het CATCH-project bleek het voor mensen uit het werkveld niet evident om aan te geven hoe ze dan precies werken rond persoonlijke ontwikkeling, gezondheid en/of sociale cohesie, noch op welke manier deze sociale doelstellingen door henzelf en binnen hun werking gedefinieerd moeten worden. Het CATCH-project heeft in een eerste onderzoeksfase geleid tot een beter inzicht in de conceptualisering van de drie centrale thema's en de ontwikkeling van drie veranderingstheorieën waarin de onderliggende theorieën voor het realiseren van deze sociale doelstellingen geëxpliciteerd worden.

Een veranderingstheorie (of 'Theory of Change') laat je toe om te kijken naar waarom, hoe en onder welke omstandigheden een aanbod al dan niet zou kunnen werken. Op basis van een dergelijke theorie kun je dan nadenken over de haalbaarheid van je eigen doelstellingen en de effectiviteit en efficiëntie van je werking. De ontwikkeling van een veranderingstheorie geeft je niet alleen inzicht in de sterktes en zwaktes waarop je dan kunt inzetten en verbeteren, maar maakt het ook mogelijk om duidelijker je aanpak te communiceren naar andere belanghebbenden (zoals potentiële partners, subsidieverstrekters enzovoort). De gehanteerde onderzoeksmethodiek en de drie veranderingstheorieën vanuit het CATCH-project werden samengebracht in het boek *Buurtsport belicht*, uitgegeven door Politeia. Het is de bedoeling om via deze vulgariserende publicatie buurtsportactoren en andere belanghebbenden uit het sportlandschap te kunnen inspireren om op een meer systematische manier te gaan werken en daarvoor een eigen veranderingstheorie te gaan ontwikkelen. Maar daarnaast willen we via de ontwikkeling van een gedigitaliseerde tool en een begeleid valorisatietraject nog een stap verder gaan in de ondersteuning van

alle relevante actoren en optimaal inzetten op de kennis die we verworven hebben door middel van het CATCH-project.

Valorisatie CATCH-project

De cocreatie van kennis en samenwerking met een breed scala aan koepelorganisaties vanuit verschillende domeinen (de 'sociale gebruikersgroep') was een prioriteit binnen het CATCH-project. Om het valorisatiepotentieel van het project te vergoten, was een nauwe samenwerking met een brede waaier aan buurtsportactoren noodzakelijk. Het was dus van essentieel belang om niet alleen lokale buurtsportpraktijken te betrekken bij het CATCH-project, maar ook koepelorganisaties en Vlaamse beleidsmakers op het gebied van sport, welzijn en jeugd. De sociale gebruikersgroep van CATCH omvatte veertig actoren vanuit verschillende beleidsdomeinen, waaronder sport (o.m. Pro League, Expertisecentrum Buurtsport), jeugd (o.m. KRAS, Uit de Marge), welzijn (o.m. Vereniging van wijkgezondheidscentra, de Rode Antraciet) en onderwijs (o.m. FORMAAT, VDAB). We ontwikkelden op basis van de resultaten van het CATCH-project verschillende specifieke valorisatietrajecten en/of deliverables die ook benut kunnen worden door sportclubs en sportfederaties, jeugdcentra, socio-culturele organisaties en arbeidsbemiddelingscentra. De ontwikkeling van de 'Buurtsport Impact Wizard' is een van deze vervolgttrajecten en kwam tot stand door een samenwerking tussen de onderzoeksgroep Sport & Society van de Vrije Universiteit Brussel, het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (de valorisatiepartner van CATCH), de Sociale Innovatiefabriek en het strategisch adviesbureau Kenter.

Buurtsport Impact Wizard

De Buurtsport Impact Wizard is een online toepassing op maat van buurtsportpraktijken en maakt het mogelijk om eigen programma's te kunnen monitoren, evalueren en bewust te kunnen werken aan de impact ervan. De tool is ook toegankelijk en bruikbaar voor andere

organisaties die streven naar sociale impact (zoals persoonlijke en sociale ontwikkeling, gezondheidsbevordering, armoedebestrijding, verhogen van tewerkstellingskansen, gemeenschapsvorming enzovoort). Het doel van de online toepassing is om meer inzicht te verwerven inzake het impactgericht denken en werken. De tool gidst de gebruikers stap voor stap door het proces van een impactevaluatie en omvat al het materiaal dat men nodig heeft om de impactmeting uit te voeren: van een invulschema voor de ontwikkeling van de eigen veranderingstheorie tot een ruime databank met effecten en indicatoren op verschillende niveaus (individueel, organisatorisch, buurt) en methoden voor een impactmeting. Daarnaast krijgt men ook toegang tot een kader om duidelijk over de eigen impact te communiceren en in te zetten op het verhogen van die impact. In aanloop naar de officiële lancering

CATCH

CATCH staat voor 'Community sport for AT-risk youth: innovative strategies for promoting personal development, health and social CoHesion'. Het vierjarig onderzoeksproject werd gefinancierd door het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) en beoogde bij te dragen tot de verdere kennisontwikkeling en verankering van buurtsport in Vlaanderen.

Het CATCH-team bestond uit de onderzoeksgroep Sport & Society (Vrije Universiteit Brussel), de vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek (Universiteit Gent), de vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg (Universiteit Gent) en het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB).

Meer informatie
buurtsport.vlaanderen/catch

werd de Buurtsport Impact Wizard tijdens twee interactieve sessies (21/10/2019 en 8/11/2019) uitgetest met vijf 'impactpioniers'. De vijf betrokken praktijken waren: Buurtsport Antwerpen, Jeugd sportnet Kasterlee, Dessel, Retie, Sportdienst Hasselt, Sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en Vzw Ajko. Hieruit is gebleken dat hulp en ondersteuning nodig is bij het maken van een plan waarin men tot acties komt, de beoogde effecten duidelijk worden en er een meetplan opgesteld wordt. Daarom krijgt men de komende twee jaar de mogelijkheid om te participeren aan een 'Impact Leertraject', waarbij deelnemers stapsgewijs, op maat van hun werking voorschrijdend inzicht zullen verwerven over hoe zij meer sociale impact kunnen creëren en hoe ze impactgericht denken kunnen inbeden in het DNA van hun eigen werking.

Impact Leertrajecten

Op 16 juni 2020 hebben we via een webinar de aftrap gegeven voor steden en gemeenten met een buurtsportaanbod om in te stappen in een Impact Leertraject. De komende twee jaar krijgen 24 besturen uit Vlaanderen en Brussel de mogelijkheid om

in een leertraject in te stappen dat erop gericht is hun sociale impact zichtbaar te maken. De Buurtsport Impact Wizard is de online toepassing die gebruikt zal worden tijdens deze leertrajecten en de coaching zal gebeuren door het strategisch adviesbureau Kenter. Ieder traject loopt iets meer dan een jaar en omvat vier samenkomsten in groep en één coaching ter plaatse. Er worden maximaal zes lokale besturen toegelaten tot ieder Impact Leertraject. Het eerste traject werd opgestart op 12 november 2020. Het verloop van dit eerste Impact Leertraject ziet er als volgt uit: donderdag 12 november 2020 (voldedige dag), dinsdag 15 december 2020 (halve dag), periode februari-mei 2021 (één halve dag + één coaching ter plaatse) en oktober 2021 (voldedige dag). ■

MEER INFORMATIE

www.isbvzw.be/nt/events/2875/impact-leertraject-2020-2021.html
<https://buurtsport.impactwizard.be>

AANVULLING OP SPORT & WETENSCHAP SEPTEMBEREDITIE

De zeldzame sloeg toe bij het verhaal 'Sport(clubs) in het nieuwe normaal' dat we in onze vorige editie plaatsten, waardoor er een aantal belangrijke vermeldingen wegvielen. We geven ze u graag nog even mee.

Het artikel refereerde aan VUB-boek: De Bosscher, V., Ricour, M., De Cocq, S., Scheerder, J., Thibaut, E., Willem, A., Constandt, B. (2020). *Sport(clubs) in het nieuwe normaal: aanjager voor de herstart van het sociaal-maatschappelijk leven*. In: M. Brengman (ed.), *Post viraal naar een nieuw normaal*. Brussel: ASP / VUBPRESS, p. 235-247. ISBN 978 90 5718 988 3. Download het boek gratis: <https://www.vub.be/denk-tank-poincare#post-viraal-naar-een-nieuw-normaal>

Referenties

Scheerder, J., Vandermeersch, H., Borgers, J., Thibaut, E., & Vos, S. (2013). *Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie*. Gent, België: Academia Press.
Scheerder, J., Willem, A., De Bosscher, V., Thibaut, E., Ricour, M. (2020). *Sporten in tijden van crisis, Profiel van de corona-sporter, Eindrapport Coronasportstudie 1.0: sport en beweeggedrag, samenwerking KULeuven/UGent/VUB, 45p.* beschikbaar op: <https://saso.research.vub.be/sporten-in-tijden-van-crisis-profiel-van-de-corona-sporter>
Scheerder, J., Willem, A., Derom, I., De Bosscher, V. & Helsen, K. (2020). *Sportevenementen in tijden van corona: Eindrapport Coronasportstudie 2.0: impact, attitudes en profielen, samenwerking KULeuven/UGent/VUB, 85 p.* https://saso.research.vub.be/sites/default/files/atoms/files/Coronasport2.0_Sportevenementen_1.pdf
Vlaamse Sportfederatie (2020). *Brief aan minister Weyts over compensatiemaatregelen voor de sportsector, Online geraadpleegd, 1 mei*: <https://www.vlaamssportfederatie.be/nieuws/brief-aan-minister-mbt-compensatiemaatregelen>

TRUDO DEJONGHE

Het sportieve nut van het thuispubliek

In een vorige editie kon u in deze kolommen al lezen hoezeer voetbalclubs de toeschouwers in het stadion verwaarlozen. Bij de opmaak van de speelkalender werd met hen namelijk geen rekening gehouden en werden onder druk van Eleven Sports wedstrijden gepland op vrijdagavond, zaterdag- en zondagmiddag en -avond tot zelfs maandagavond. De fans moesten hun weekend en hobby's maar aanpassen aan de grillen van de Pro League.

Toen al stelde ik dat de fans een noodzakelijk deel van het kernproduct zijn voor de 'verkoop' van het product aan degenen die voor de beeldbuis hangen. De negatieve impact van de kalender op het stadionbezoek is voor de toeschouwer momenteel door COVID-19 niet merkbaar, aangezien – op uitzondering van enkele speeldagen met beperkt publiek – de tribunes leeg moesten blijven. De financiële impact van dergelijke lege stadions, *ghost games*, werd voor vele clubs plots heel duidelijk, want inkomsten uit merchandising, catering, horeca, tickets ... vielen plots grotendeels weg en de terugbetaling van de niet-gebruikte abonnementen werd door sommige clubs totaal verkeerd aangepakt, waardoor de fans ontevreden achterbleven.

Maar ook op sportief vlak bleken er gevolgen te zijn. Een item dat in de sport-economische literatuur zijdelings aangeraakt wordt, is 'home advantage'. Het omvat onder andere de zoektocht naar waarom clubs meer punten behalen tijdens hun thuiswedstrijden. De verklaring zou te vinden zijn in een combinatie van diverse factoren, zoals een andere tactiek bij thuis- en uitwedstrijden, de eigen *home grounds* met hun specifieke eigenschappen en vertrouwdheden, de vermoeidheid van het reizen, de steun van het publiek en het beïnvloeden van de scheidsrechter.

Bij een analyse van data voor de Big 5-voetbalcompetities in Europa in de periode 1970-2019 nam het aandeel van de punten behaald door het thuissteam af van gemiddeld 67,7% in 1970-1979 naar 59,1% in 2010-2019. Voor de Nederlandse en Belgische competitie werd voor diezelfde periode een gelijkaardige trend waargenomen. De verklaring werd gezocht in de toenemende professionele begeleiding van de spelers, de professionalisering van de omkadering en het verdwijnen van de impact van de reis van het bezoekende team, waardoor de spelers minder vermoeid in het stadion aankwamen.

Het uitbreken van COVID-19 zorgde plots voor het creëren van een natuurlijk experiment waarbij wedstrijden plaatsvonden zonder publiek en er meteen nagegaan kon worden wat de impact is op het resultaat. Voor de Franse competitie kon voor 2019-2020 geen vergelijking gemaakt worden, omdat de competitie helemaal werd stilgelegd en er geen wedstrijden plaatsvonden zonder publiek. In de andere grote competities bedroeg in 2019-2020 het aandeel van de behaalde punten door het thuissteam in wedstrijden met publiek gemiddeld 55,7% en daalde dit naar 52,8% zonder publiek. In 2020-2021 zien we voor de Big 5 dat in de wedstrijden gespeeld tot 15 november 2020 het aandeel van de behaalde punten door de thuisploeg exact 50% bedraagt.

met andere woorden: het thuisvoordeel is volledig verdwenen. In de Belgische competitie bedraagt de waarde 47,7% en in Nederland 52,2%, terwijl voor de wedstrijden die met beperkt publiek werden gespeeld dit respectievelijk 60,2% en 61,5% was.

Uit deze data kunnen we momenteel besluiten dat de variabele 'aanwezigheid van thuispubliek' waarschijnlijk de grootste impact heeft op het resultaat voor de thuisploeg. Het thuispubliek legt een sociale druk op de thuisploeg en moedigt het thuissteam aan in moeilijke momenten, terwijl ze de bezoekers ontmoedigen. Bovendien beïnvloeden ze de scheidsrechter die een beslissing kan nemen onder druk van het publiek. Vandaag treedt natuurlijk de VAR op bij beslissende momenten, maar het geven van vrije trappen, gele kaarten en fluiten voor fouten ... blijft het oordeel van de scheidsrechter op het terrein. In een recent interview stelden scheidsrechters dat ze het publiek misten, maar dat de spelers en de trainers wel vriendelijker waren wegens niet opgezweept door de fans.

Besluit? Supporters hebben niet enkel een financiële maar ook een sportieve invloed op de resultaten en clubs mogen hun fans dus wat meer koesteren. Een voordeel van een leeg stadion is natuurlijk dat de spanning in de competities toeneemt, maar ik denk niet dat professionele sport zou willen evolueren naar een evenement zonder livepubliek en hoge kijkcijfers. De jongste ingrepen in de voetbalkalenders insinueren echter het tegenovergestelde. ■

Prof. dr. Trudo Dejonghe is docent algemene economie, internationale economie en sporteconomie aan de faculteit Economie & Bedrijfswetenschappen Campus Antwerpen van de KU Leuven.